

Elçin QALİBOĞLU
AMEA Folklor İnstitutu
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail: elcin.galiboglu@gmail.com

CƏFƏR CABBARLI: XALQ RUHUNDAN GÜC ALAN HƏQİQƏT AX-TARIŞLARI

Açar sözlər: C.Cabbarlı, azadlıq, sovet rejimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, həqiqət axtarırları, folklor.

SUMMARY

JAFAR JABBARLI: THE SEARCH FOR TRUTH THAT DRAWS STRENGTH FROM THE SPIRIT OF THE PEOPLE

The great playwright Jafar Jabbarli is one of our artists with a unique creative path. Although Jafar Jabbarli, who created unique pearls of art in his short life, is better known as a playwright, he was also a successful poet, prose writer, theater critic, film critic, translator, screenwriter, journalist, actor and director. In all areas, he was able to prove his uniqueness, a creative man with high erudition. Jabbarli was no longer alive in the new period of ruthless Soviet repression - in 1937. Years ago, he clearly saw and felt this move. Naturally, in spite of all the outward adaptations - the creation of works glorifying Sovietism - he could not find peace of mind. Without inner freedom, he could not create magnificent works. He saw and praised what true freedom is in the existence of the Azerbaijan Democratic Republic... In fact, Jabbarli was like inside in his first youth, he had not changed. Undoubtedly, this powerful writer with high creative inspiration was needed by Soviet ideology as air and water. In all cases, he lived by his own judgment. Tensions from adolescence fell like a heavy burden on his life, his heart did not last... Jabbarli's life is full of consistent innovations and struggles for art. These conflicts were not just for art, but for human, homeland, truth, freedom of the people. He had a deep understanding of his mission as a creative man in his search for truth: both in the days when he began his first pen experiments, and in the tumultuous Republican period, and in the turbulent Soviet era. The article analyzes Jabbarli's rich creativity, analyzes the causes of tragic moments in the life of the highly erudite artist against the background of his work, as well as pays attention to his use of folklore and draws the necessary conclusions.

Keywords: Jabbarli, freedom, Soviet regime, Azerbaijan Democratic Republic, search for truth, folklore.

РЕЗЮМЕ

ДЖАФАР ДЖАББАРЛЫ: ПОИСК ИСТИНЫ, ЧЕРПАЮЩИЙ СИЛУ В ДУХЕ НАРОДА

Великий драматург Джафар Джаббарлы - один из наших художников с уникальным творческим путем. Хотя Джафар Джаббарлы, создавший уникальные жемчужины искусства за свою короткую жизнь, больше известен как драматург, он также был успешным поэтом, прозаиком, театральным критиком, кинокритиком, переводчиком, сценаристом, журналистом, актером и режиссером. Во всех сферах он смог доказать свою неповторимость, человек творческий с высокой эрудицией. Джаббарлы уже не было в живых в новый период беспощадных советских репрессий - в 1937 году. Много лет назад он ясно видел и слышал этот шаг. Естественно, несмотря на все внешние факторы - создание произведений, прославляющих советизм, - он не мог обрести душевный покой. Без внутренней свободы он не мог создавать великолепные произведения. Он видел и восхвалял, что такое настоящая свобода в существовании Азербайджанской Демократической Республики ...

На самом деле Джаббарлы внутри был как в первойюности, он не изменился. Несомненно, этот мощный писатель с большим творческим вдохновением был нужен советской

идеологии как воздух и вода. Во всех случаях жизни он действовал по своему усмотрению. Напряжения пережитие в юности тяжким бременем легли на его жизнь, его сердце не выдержало. Жизнь Джаббарлы полна последовательных нововведений и борьбы за искусство. Эти конфликты были не только из-за искусства, но и из-за природы человека, Родины, правды, свободы народа. Он глубоко понимал свою миссию как творческий человек в поисках истины: как в дни, когда он начал свои первые опыты с пером, и в бурный республиканский период, так и в беспокойную советскую эпоху. В статье анализируется богатое творчество Джаббарлы, анализируются причины трагических моментов в жизни высокообразованного художника на фоне его творчества, а также уделяется внимание использованию им фольклора и делаются необходимые выводы.

Ключевые слова: Джаббарлы, свобода, советский режим, Азербайджанская Демократическая Республика, поиск истины, фольклор.

Böyük dramaturq Cəfər Cabbarlı özünəməxsus yaradıcılıq yolu olan sənətkarlarımızdandır. Az ömründə bənzərsiz sənət inciləri yaratmış Cəfər Cabbarlı daha çox dramaturq kimi tanınsa da, uğurlu şairliyi, nasirliyi, teatrşünaslığı, kinoshünaslığı, tərcüməçiliyi, kinossenaristliyi, jurnalistliyi, aktyorluğu, rejissorluğu da olub. Bütün sahələrdə o, özünəməxsusluğunu, yüksək erudisiyaya malik yaradıcı insan olduğunu sübut edə bilib. C.Cabbarlı amansız sovet repressiyasının yeni dönməndə - 1937-ci ildə artıq sağ deyildi. İllər öncə o, bu gedişi aydınca görür, duyurdu. Təbiidir ki, bütün zahiri uyğunlaşmaya – sovetizmi vəsf edən əsərlər yaratmasına baxmayaraq könül dincliyi tapa bilmirdi. Daxilən azad olmasaydı, möhtəşəm əsərlər yarada bilməzdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varlığında əsil azadlığın nə olduğunu görmüşdü, vəsf etmişdi...

Əslində C.Cabbarlı daxildən ilk gəncliyindəki kimi idi, dəyişməmişdi. Şübhəsiz, yüksək yaradıcı ilhamı olan bu qüdrətli qələm yiyəsi sovet ideologiyasına hava-su kimi gərək idi. O, bütün hallarda daxilinin hökmüylə yaşayırdı. Yeniyetmə yaşlarından bəri yaşadığı gərginliklər ömrünə ağır yük kimi düşdü, ürəyi davam gətirmədi... Onun saysız-hesabsız yaradıcı uğurlara imza atması hər kəsi indi də hey-rətləndirir. Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Asif Rüstəmlinin araşdırma-sında bildirilir, C.Cabbarlı ilk dram əsəri olan “Vəfalı Səriyyə”ni 13 yaşında yazıb: “C.Cabbarlının ilk əsərləri onun müəllifinin yazıçı məsuliyyətinin ağırlığını çox erkən dərk etdiyini, uğurlu nəticəyə nail olmaq üçün çalışdığını, seçdiyi mövzunu geniş miqyasda araşdırdığını, bitkin struktura və kompozisiyaya nail olduğunu göstərir. Böyük ədibin ədəbiyyata 12 yaşında gəlişi, “Cəfər... Mətrud” imzasında ona aid olduğu haqda fakt yer alır. “Sücaətim” onun ilk mətbu satirik şeiridir” (6, 14).

Bu illərdə onun satirik jurnallarda (“Babayi-Əmir” və s.) çap olunan bəzi şeirlərinin bir hissəsi senzuradan keçmir, yeri boş qalmış halda çap olunur. “Solğun çiçəklər”, “Nəsrəddin şah”, “Ədirnə fəthi”, “Ulduz”, “Bakı müharibəsi”, “Trablis müharibəsi” pyesləri, “Aslan və Fərhad”, “Mənsur və Sitarə” kimi hekayələri və s. yaranır.

1918-ci il noyabrın 10-da Bakının Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən xilas edilməsi münasibətilə təşkil olunan ziyafətdə C.Cabbarlı da iştirak edir. “Ədirnə fəthi” əsərinin müəllifi olaraq Nuru paşa ilə görüşür. Görüş onun həyatında dərin iz buraxır. Əsəri Azərbaycan səhnəsində 1917-ci il dekabrın 15-də nümayiş etdiril-

mişdi. Azərbaycan Cümhuriyyətinin süqutundan sonra C.Cabbarlının gizli fəaliyyət göstərən Müsavat Partiyasının yaşadılması ilə bağlı ciddi çabaları olur. 1923-cü ilin iyunun 15-də gecə Cəfər Cabbarlı və Seyid Hüseyn həbs edilir, avqustun 12-də azad edilir. Həbsi ilə Bakı Universitetindəki təhsili, teatr işləri yarımçıq qalır. 1923-cü ilin sentyabrında yeni açılmış Türk Teatro Məktəbinə daxil olur. Ancaq siyasi fəaliyyətinə görə oktyabrın 5-də yenidən həbs olunur, 30-da azad olunur.

Lirik şeirlərində incə ruhlu şair olaraq həyata, dünyaya, təbiətə, insana hissiyyətli davranışı, duyğulu, özünəməxsus baxışı ifadəsini tapıb. Gənc ikən həyata yetkin dərəcədə bələd olan Cəfər Cabbarlı həm romantik, həm də təsəvvürəgəlməz dərəcədə realistdir. Onun yaradıcı insan olaraq başlıca qayğısı ədəbiyyat vasitəsilə insanlara mənəvi yol göstərməkdir. Bu mənada C.Cabbarlı ədəbiyyatın mənəvi xilaskarlıq rolunu, geniş kütlələrə göstərə biləcəyi xidməti dərinlən anlayırdı. Məşhur “Ana” şeiri insanın başlıca istinadgahı olan müqəddəs varlığa – Anaya həsr olunub. Bu şeir ana mövzusunda ədəbiyyat tariximizdə yazılmış təsirli, yetkin şeirlərdəndir: insanın anaya olan sevgisinin ilahilik səviyyəsində ifadəsi ilə rastlaşırıq. Şeirin dili ağırdır. Ancaq ilkin dövr şeir yaradıcılığından fərqli olaraq C.Cabbarlının sonradan yazdığı lirik şeirlərində gözəl, ürəyəyatımlı dil aydınlığıyla rastlaşırıq.

XX yüzilin əvvəllərindən başlayaraq dünyada gedən ictimai-siyasi proseslər Rusiya imperiyasının tərkibində olan Azərbaycana da təsir edir. İllərlə çəkən gərginliklər insanların yaşamında dərin izlərini qoyur. Məhz gənc C.Cabbarlının bu dövrdəki mövzuları (“Dilənçi”, “Boranlı qış gecəsi”, “Bayram saxlayanlara” və s.) daha çox həyatın acı səhnələridir. C.Cabbarlı incə ruhlu şairdir, ümumən lirizm onun bütün əsərlərinin canındadır. Şair ölkəsində baş verən heç bir ictimai-siyasi hadisəyə laqeyd qala bilmir, əksinə, bu ulusal çarpışmaların öncülərindən birinə çevrilir. O, bacardığı qədər ulusal prosesə mənəvi dəstəkçi olmağa çalışırdı. Dövr qarışıq idi: insanların ulusal istəklərinə sosializm ideyaları demək olar, şirnikləşdirici, qarşısızalmaz bir güclə qarışırdı. Artıq 1917-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq Rusiya imperiyasının hər yerində millətlərin oyanması müşahidə edilirdi. Neft Bakısında bu proseslər qızgın xarakter almışdı.

C.Cabbarlı bu illərdə gerçəkdən milli dövlətin qurulmasında qələmi ilə fəal iştirak etmişdi. Azərbaycan bayrağını vəsf edən “Sevdiyim” (Azərbaycanın bayrağına) və “Azərbaycan bayrağına” adlı şeirlərdə müstəqilliyin şirinliyini, əvəzsizliyini vəsf etməkdən doymur, bu məmnunluğu Turan ellərinə yayılacaq qədər aydınca duyulur:

Canalıcı bir görkəmlə dağ başında durunca,
Oxşadıqca bahar yeli açıq-dağnıq tellərin.
Nazlı əlin umuzunda saçlarına vurduqca,
Bir-bir oxşayırsan bütün Turan ellərin.

Məşhur “Ölkəm” şeiri isə bu qəbildən yaradıcılığının zirvəsidir.

Şiş ucları buludlarla döyüşən
Dağlarında buzları var ölkəmin.
Göy otlardan ipək paltar geyinən
Tarlaları, düzləri var ölkəmin (1, 62).

C.Cabbarlının məhəbbət lirikası (“Məhəbbət əşarı”, “Məhəbbət aləmi”, “Qəmdir gözləri” və s.) coşğundur, təlatümlü hissiyyatla zəngindir:

Xayır, xayır! Yaşamaq! Bir vüsalədək yaşamaq!
 Deyir, qoşar yürəgim! Onda bir işıqlı xiyal.
 Bədən bulur yenə qüvvət, itər şu yorğunluq,
 Nədir əcəb bu ziya?.. İştə şanlı bir ideal (1, 70).

“Ey dan ulduzu”, “Mən bir susmaz duyğuyam ki” (şərqi), “Tellər oynadı” və s. şeirlərində sevgi duyğusunun aydınlığı, yetkinliyi, diriliyi-duruluğu daha gözəl anlaşılır. Sevgi, ümid, axtarış cəzbi, həyəcanı, coşğun döyüşkənlik, insan-təbiət cazibəsinin möhtəşəm lirik ifadəsi C.Cabbarlının bu qəbildən olan şeirlərinin əsas xəttini təşkil edir:

Mən bir solmaz yarpağam ki, çiçəkləri bəzərim,
 Mən bir susmaz duyğuyam ki, ürəkləri gəzərim.
 Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!.. (1, 74)

Satirik şeirlərinə cəmiyyətin güzgüsü olmaqdan daha çox xarakterindən gələn dərəkəşlik xasdır. O, rastlaşdığı heç bir problemə ötəri münasibət bildirmir, can yangısıyla yanaşır. Bu səbəbdən satirik şeirlərində Sabirin təsiri aydınca duyulmaqla yanaşı, peşəkar müşahidəçiliyi, sərrast ifadəçiliyi şair zəkiliyini təsdiq edir. “Hürriyyət və təsəttüri-nisvan”, “Dəllək”, “Olacaqsan”, “Bilirəm”, “Dəng olduq”, “Demədim” və s. şeirləri bu qəbildəndir.

C.Cabbarlı gərgin drammatizmə xas əsərlərində insanın bitməyən həqiqət axtarırlarının seyrçisi deyil, zəngin müşahidəçilik qabiliyyəti əsasında araya-ərsəyə gətirdiyi süjetlərin qurucusu, həyatvericisidir. Həyatdakı çoxsaylı konfliktlər onun pyeslərində özünəməxsus şəkildə mənalandırılır, insan-həyat probleminin çözümləri göstərilir. Bu çözümlər onun insana münasibətində bütün tərəflərilə görünür, bilinir.

Çox sevdiyim “Oqtay Eloğlu”da Oqtay yaradıcı insandır, hər an xəyallarıyla baş-başdır, bunları gerçəkləşdirmək üçün özündə misilsiz gücün olduğunu hiss edir. Ancaq zaman onun gözəl duyğularını öldürməyə çalışır. Zamanın hökmü əhatəsindəkilərdə görünür. Tamaralar, Xaspoladlar, Şaqqulular, Şəkinskilər, Mazandaranskilər Oqtayın duyğusunu, düşüncəsini anlamaqdan çox uzaqdırlar. Onların hissləri, düşüncələri boz-bulanıqdır, ətrafdakı adi adamlardan fərqlənmirlər, hiddətlərində, sevgilərində, kədərlərində, sevinclərində çox adidirlər, əsil insan hissiyyatından məhrumdurlar. Oqtay onlar kimi hər şeyə biganə qala bilmir, çünki ürəksiz deyil. Narahatdır, çünki sinəsində yaradıcı insan ürəyi döyünür. Ətrafdakı sənət adamlarından fərqli olaraq həqiqəti var, səhnəni də məbəd sayır.

Oqtay teatra müqəddəs bir ünvan olaraq baxır, bu səbəbdən də özünü xoşbəxt sayır. Ona görə ki, sənətdə var olmağı, özünü tapmağı bacarır. Bu səbəbdən də sənətə yad olanların arasında Oqtayın gözəl duyğularına yer yoxdur. Oqtay ona görə Eloğludur ki, fədakarlığında bütövdür, insana sevgisində tamdır: “Ya mən olmalıyam, mənim üçün xalq olmamalıdır. Ya o olmalıdır, mən olmamalıyam. Mən baxdım, ikinci yolu götürdüm. Və o gündən Oqtay bir şəxsiyyət olmaq üzrə yoxdur. O, el oğludur. O, böyük bir vahidin kiçik bir parçasıdır” (2, 249). Oqtayın səhnə fədakarlığı var, bu, gerçəkdir. O, səhnə vasitəsilə xalqı ayılmağa çalışır. Əslində

C.Cabbarlının qəhrəmanı ulusal yönü, ideal istəkləriylə həyatın bütün sahələrində çarpışanlar üçün örnəyə çevrilir. 1921-ci ildə yazılmış əsərdə mahiyyətə sosializmdən üstün, zamana sığmayan notlar açıq-aydınca sezilir. Çılgın, mənəviyyatlı döyüşçü olan Oqtay Eloğlu C.Cabbarlının daxili aləminin yetkin ifadəçisidir. O, hər şeyin əslini axtarır, sənəti oyunçuluq – artistlik olsa da, sənətin mahiyyətini dərk etdiyindən həqiqət uğrunda döyüşündə ardıcıldır: “20-ci əsrin təkamülünə qarşı bu yazıq xalqı tək buraxıb qaçmağı kim özünə layiq bilirsə bilsin, mən bilmirəm” (2, 251). C.Cabbarlının “Aydın” (1919) əsərinin qəhrəmanı Aydın da Oqtay kimi cəmiyyətdəki yarımçıqlığa, təzadə üsyan edir. Gültəkinini dəlicəsinə sevən Aydın onun idealdan aşağı olduğunu dərk edir. Onun diləyi, sevdiyinə “...çatmaq ümidilə yüksəlmək, çırpınmaq, çarpışmaq, yuxusuz gecələr, qanlı vuruşmalar, əzab, göz yaşları, mübarizədir...” “Mən bir həqiqətəm, mən bir heç deyiləm!” - Aydının dilindən deyilən bu haraylı ifadədə C.Cabbarlının yenilməz özünüifadəsi var. “Od gəlini” faciəsi (1924-1928) ərəb işğalçılara qarşı Azərbaycan xalqının mübarizəsinə həsr olunub. Elxan (Babək) obrazı ilə C.Cabbarlı xalqın ruhunun yenilməzliyini, ölməzliyini sübut edir. “1905-ci ildə”, “Sevil”, “Almaz”, “Dönüş”, “Yaşar” kimi sovet ruhlu pyeslər (3) C.Cabbarlının azad sənətkar ruhu ilə sosializm realizmi kabusu arasında qaldığını, mümkün qədər bu prosesdən ötə olmağa çalışdığını göstərir. Bu tipli əsərləri (pyes və hekayələri, kinossenariləri) ilə C.Cabbarlı yaradıcı axtarışlarını davam etdirir, xalqın azadlığa doğru irəliləyişini yaratmaq üçün ip ucu axtarırdı. Şübhəsiz, onun faciəsi artıq axtarışlarının dalana dirəndiyini gördükdə başlamışdı.

C.Cabbarlının yaradıcılıq dilinin aydınlığı, ifadəliliyi, dəqiqliyi heyretətamiz istedadından doğurdusa, başlıcası, bunun səbəbi şübhəsiz, xalq ruhuna – folkloruna, dilinə dərindən bələdliyində idi. Xalqın mənəvi sərvətinin qüdrətini iliyinə kimi duyan C.Cabbarlı “Xalq ədəbiyyatı toplaşdırılmalıdır” adlı məqaləsində yazırdı ki, bir xalqın həyatı, onun məişət və güzəranı, ədəbi bacarıq və istedadını, bir sözlə, bütün xalq psixolojisini öyrənmək üçün ilk əvvəl onun el ədəbiyyatına müraciət edilir və edilməlidir. Ona görədir ki, bu gün Avropa elm və ədəbiyyat dünyasında da başqalarının olduğu kimi, türklərin də yazı ədəbiyyatından daha əvvəl el ədəbiyyatları toplaşdırılmışdır. Bu pək təbii və doğrudur. Çünki bir xalqın yüksək yazı ədəbiyyatı nə qədər müstəqil olursa-olsun, hər halda başqa xalqların təsirini havi oxuyur. Bir ölkədən o biri ölkəyə düşən yazılı əsərlər, kitablar öz fikir və fəlsəfələrini və ya başqa bir şəkildə qismən o biri ölkənin və xalqın ədəbiyyatına təsir etdirmiş olurlar (4, 185).

C.Cabbarlı el ədəbiyyatının gərəkliliyini, yazılı ədəbiyyata necə ciddi təkanverici xüsusiyyətə malik olduğunu belə əsaslandırır: “Bu ədəbiyyat xarici təsirdən ən az mü-təəssir ola bilər. Çünki hər halda dağlar başında, sürü yanında tütək çalaraq oxuyan bir el şairi bir Sədi, bir Hüqo, bir Şekspirin təsirilə bir o qədər əlaqədar olmaz. Onun yaratdığı ədəbiyyat da əksərən yüksək yazı ədəbiyyatı olduğu kimi, həyat və fikrin müştərək fəaliyyətindən doğmuş bir şey deyil, əqli fəaliyyətin ibtidai dərəcəsində bulunan bir kütlənin coşqun və daşqın saf həyatından doğmuş bir şeydir. Buna görədir ki, bu ədəbiyyat olduqca sadə göründüyünə baxmayaraq, çox vaxt yüksək yazı ədəbiyyatından daha artıq təsir buraxıyor. Çünki bu sadə sözlər ilə səmimi bir

duygunun ifadəsidir. Bu ədəbiyyatın yaradılması üçün bəlkə də düşünülməmiş, o, acı bir təsiratın qopardığı fəryadlardan, iniltilərdən bilaixtiyar doğulmuşdur” (4, 186).

C.Cabbarlı bayatılarımızın dilindən heyranlıqla danışır, misallar gətirir.

Sənə mən gül demərəm,
Gülün ömrü az olur.
Sənə bülbül deyərəm,
Bülbül oxur yaz olur.

və ya bir şairin aldığı ilk təsirata qarşı:

Bu dağlar ulu dağlar,
Çeşməli, sulu dağlar.
Burda bir qərib ölmüş,
Göy kişnər bulud ağlar.

və yaxud böylə bir şairin öz sevgilisinə qarşı:

Mən aşiq neylim sənə,
Düşübdür meylim sənə.
Mən dönsəm üzüm dönsün,
Sən dönsən neylim sənə (4, 186).

Yaradıcılığında xalq ədəbiyyatının örnəklərindən ciddi bəhrələnmiş C.Cabbarlı bu qənaətə gəlir ki, bir xalqın keçirdiyi dövrləri, yas və bayramlarını, adət və ənənətini, tərz-i-təfəkkürünü, bu və ya başqa bir vəqəyə qarşı münasibətini, qonağa nasıl baxdığını, düşmənlə rəftarını, müəşiqəsini, intiqamını, məhəbbətini, bütün əhvali-ruhiyyəsini, bütün psixolojisini, eyni zamanda, onun mədəni səviyyəsini, ədəbi istedad və bacarığını öyrənmək üçün ilk vasitə və ən doğru bir tərcüman varsa, onun dillərdə dastanlar, mahnılar, tapmacalar, nağıllar və ilaxir kimi dolan el ədəbiyyatıdır (4,187).

Bir sənətkar kimi C.Cabbarlı xalq ədəbiyyatının toplanması işinə böyük əmək sərf etmişdir. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, C.Cabbarlının əsərlərində çoxlu xalq mahnılarından istifadə edilmişdir. Məs.: “Kücələrə su səpmişəm”, “Ay kəmərim, kəmərim”, “Ay nigarı-mən”, “Sarı gəlin”, “Gəlmə, gəlmə get, a gülüm”, “Qalanın dibində bir quş olaydım”, “Ay qız, kimin qızısan” və s. Bu mahnıların hamısını müəyyən məqsədlər üçün ədib şifahi dildən toplamış və əsərlərinə daxil etmişdir. Ədibin arxivində küllü miqdarda folklor nümunələri saxlanmışdır. Burada atalar sözü, bayatı, mahnı, layla, oxşama, lətifə, bədyə və s. vardır. “Qız qalası” poemasının əvvəlində ədib göstərir ki, o, bu əfsanənin iki variantını toplamışdır. İkinci variant ədibə görə daha dolğun və məzmunlu olduğu üçün onu poemanın mərkəzinə qoymuşdur. 1934-cü ildə M.Qorki Krimdan “Azərbaycan kolxozcusu” qəzetinin redaktoru Qulam Məmmədliyə yazdığı cavab məktubunda CCRİ xalqlarının folklorunun rus dilinə tərcümə olunması məəcəlləsini bir gələcək problem kimi xatırlamış və əsas vəzifələrdən biri hesab etmişdi. Doğrudan da 1930-cu illərdə külli miqdarda Azərbaycan folkloru nümunələri rus dilinə xüsusi professional tərcüməçilər tərəfindən çevrilib mətbuatda çap edildi. Diqqətəlayiqdir ki, şifahi ədəbiyyatımızın bir sıra nümunələrini C.Cabbarlı özü rus dilinə tərcümə etmişdir, şeirlər, layla və bayatılar, bədiyələr onun arxivində

saxlanmaqdadır. Bədii yaradıcılığında işlətdiyi çoxlu əfsanə, rəvaət, lətifə, aforizm, atalar sözü və məsəllər, mahnı və bayatılar və sairə bütünlükdə elin şifahi dilindən toplanmışdır (5).

C.Cabbarlının həyatı ardıcıl yeniliklərlə, sənət uğrunda çarpışmalarla doludur. Bu çarpışmalar sırf sənət üçün deyildi, insan, Vətən, həqiqət, xalqın azadlığı üçün idi. O, həqiqət axtarışlarında yaradıcı insan olaraq missiyasını dərinləndirirdi: ilk qələm təcrübələrinə başladığı çağda da, Cümhuriyyət dövrü coşğun fəaliyyətilə də, tərəddüdlərlə dolu sovet dövründə də...

ƏDƏBİYYAT

1. “Xalq ədəbiyyatı toplaşdırılmalıdır”. Cabbarlı C. Əsərləri. Dörd cildə. IV cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 288 səh.
2. Cəfər Cabbarlı. Əsərləri. Dörd cildə. I cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 328 səh. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005,
3. Cəfər Cabbarlı. Əsərləri. Dörd cildə. II cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 360 səh.
4. Cəfər Cabbarlı. Əsərləri. Dörd cildə. III cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 368 səh.
5. Cəfər Cabbarlı və xalq yaradıcılığı.
http://ryl.az/cefer_cabbarli_el_melumat_bazasi/xalq_yaradiciligi.html
6. Rüstəmli A. Cəfər Cabbarlının əsərlərinin I cildinə ön söz. Səh. 14. Dörd cildə. I cild. Bakı, “Şərq-Qərb”, 2005, 328 səh.

